

MARTINUS CRUSIUS

TURCOGRAECIA

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΚΑΘ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΣΥΝΕΠΙΜΕΤΡΗΣ: ΚΑΘ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΣ Ο. ΠΙΕΣΙΟΣ

MEMOR

Ε.Υ.Δ. της Κ.τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

EDITRICE MEMOR
VIA CANALETTO 431
41100 MODENA – ITALY

Ε.Υ.Δ. της Κ.τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

AVVERTENZA

Si è ritenuto opportuno rispettare la numerazione originale delle pagine del testo che presenta le seguenti discontinuità:

Da pag. 68 si passi a pag. 73.

Da: 34 - 36 - 36.

Da: 82 - 79 - 84.

Da: 118 - 110 - 120.

Da: 172 - 174 - 174.

Da: 176 - 179 - 178.

Da: 353 - 358 - 335 - 356.

Da: 558 - 557.

NOTE

It was thought desirable to observe the original numbering of pages of the text, despite its discrepancies.

Thus, page 68 and 73 are consecutive, as are:

Pages 34 - 36 - 36.

82 - 79 - 84.

118 - 110 - 120.

172 - 174 - 174.

176 - 179 - 178.

353 - 358 - 335 - 356.

558 - 557.

The text is, nevertheless, unabridged.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΚΑΡΑΜΟΥΣΗΣ

TVRCOGRAECIAE LIBRI OCTO

A

MARTINO CRVSIO, IN ACADEMIA
Tybingensi Graeco & Latino Professore,
vtraque lingua edita.

QVIBVS GRAECORVM STATVS SVB IMPERIO
*Turcico, in Politia & Ecclesia, Oeconomia & Scholis, iam inde ab
amissa Constantinopoli, ad haec usq; tempora, luculen-
ter describitur.*

CVM INDICE COPIOSISSIMO,

Cum Gratia & Privilegio Cæs. Maiest.

B A S I L E A E,
PER LEONARDVM OSTENIVM,
SEBASTIANI HENRICPETRI
IMPENSA.

EFFIGIES M. MARTINI

CRUSII: BONARVM LITERARVM, ET
vtriusque Linguæ, apud Tubingen-
ses Professoris publici.

HAc tabula pictus natiuo Crusius ore est:
Nominis at toto pingitur orbe decus.
Ille apud insignes doctrinæ laude Pelasgos,
Non ad Euxini nomine factus aquas:
Qua Patriarcha sedet Byzanti clarus in arce:
Et Graiùm mittit manibus in ferias.
Ille apud Ausonios & fama notus Iberos.
Claret in Eois Hesperijsq; plagis.
Crusius, Argolicæ decus admirabile linguæ:
Cui Dea lac, quamuis virgo, Minerva dedit.
In medijs natus qui credi posset Athenis:
Facundo quoties mittit ab ore sonos.
Quid monimenta viri referam, summosq; labores:
Quos Graio & Latio condidit ille sono?
Huic generosa parens multum Germania debes:
Imperijs crevit quo duce fama tui.
David Sigemundus Caffouienfis Pannonius.

ILLVSTRISSIMIS

PRINCIPIBUS AC DOMINIS, DOMINIS

VVILHELMO, ET LVDOVICO, ET GEORGIO, FRATRIBVS:

Landgrauijs Hassiæ, Comitibus Catteneinbogenijs,

Dietzijs, Ziegenhainijs, & Niddanis, &c. Dominis suis

clementissimis, S. à Christo.

AMOR alicuius rei, & occasio, magnam vim habent: ac sæpe res etiam non speratas efficiunt. Cicero enim ait, nihil esse, quod studio & amore effici non possit: & Plato, cum Deo occasionem (μὴ ἔστι τῆς κατὰ φύσιν) res humanas gubernare affirmat. Ita in me perpetuus amor Græcarum literarum & rerum fecit: ut has studiosè (præ juris studio, ad quod sæpe incitabar) scrutarer, undecunq; possem. *Naturæ sequitur semina quisq; suæ.* Superiõribus etiam annis, aliquantò post illius nouæ admirandæq; stellæ cõspectum, occasionẽ huius rei nactus sum maiorẽ. Cùm enim doctus & pius iuuenis, ex illustri apud nos stipendio, M. Stephanus Gerlachius, cum generoso Heroe D. DAVIDE Vngnadio Constantinopolin profecturus esset: de hodiernis Græcis, quæ ipsorum Religio esset, quæ linguæ scientia, & alia, certius & uberiùs, cùm antea tantum somniare quasi de eis mihi uiderer, informari animum meum uolens, Patriarcham ipsorum epistola salutandum duxi. Cessit ea res ita commodè: ut præter ipsius Scripta huc missa, etiam mihi ministros eius, uiros apprimè doctos, Ioannem & Theodosium Zygomalas, aliosq; nonnullos, conciliarẽ. Vnde factum est, ut multas ab eis acceperim literas, perhumaniter ad me scriptas. Accepi quoque Historica quædam: & satis magnam copiam Epistolarum, à clarissimis Græcorum inter se scriptarũ: deniq; alia non pauca. Sed & alibi versantium Græcorum; literaria mihi notitia amicitiaq; conciliata est. Ex quibus rebus euênit: ut hoc opus conficerem, quod antea non speraueram. Id autẽ num in pub-

Epistola

licum deberem edere, an mihi tantum servare: initio sane dubitabam. Alias quidem edendum videbatur, quod multis me rem gratam facturum existimarem: alias autem retinendum, eò quod editum, forte nescio in quæ iudicia hominum incursum esset. Sed cum multi eruditione & autoritate insignes viri, amice de me sentientes, de eo cognitum haberent. visa est eis res non rejicienda, nec lucis aspectu indigna. Ad alios itaque divulgaverunt: & in suis scriptis, quæ edita sunt, mentionem fecerunt. Unde & literis frequentibus ad editionem incitabar: & metuendum mihi erat, nisi parvissem, homines cogituros: parturisse montes, sed ne quidem ridiculum murem enatum esse.

Prodeunt ergo nunc in lucem hæ lucubrationes: quas novitate sua, & rerum varietate, multis non ingratas fore arbitror: nec à quoquam, nisi minus rectæ mentis, improbatum iri spero: propter causas, quas paulò post dicam.

Inscriptionem eis feci **TURCOGRÆCIAE**: propterea quod res Græcorum, iam inde ab Imperij Græci amissione, sub Turcico dominatu factas, & fieri solitas, continent. *ἑλλὰς ἰβὶ ἐκλυρωθεῖσα* est: Græcia servituti Turcicæ subiecta: insuperque multis in Religione erroribus & superstitionibus (quod initio nos latebat) obnoxia: ideoque, merito infelicitas eius deploranda.

Libros feci octo, cum quodam tempore plures destinassem: quorum **PRIMUM**, appello politicum: quod in eo præcipuè politicæ seu civiles res, Græcorum & Turcarum, insunt: lingua expositæ aliq̄ puriore.

SECUNDUM, Ecclesiasticum voco: quoniam vitas & res gestas Pontificum Constantinopolitanorum, iam inde ab urbis amissione sedentium, continet: easque vulgari loquendi genere.

In **TERTIO & QUARTO**, Epistolæ reperiuntur præcipuarum hodiernæ Græciæ personarum, Ecclesiasticarum & politicarum, in varijs Oriëntis locis scriptæ. Quibus & ipsis politicæ insunt Ecclesiasticæque res, atque etiam œconomicæ. lingua earum, varia in diuersis Epistolis est: pura, vulgaris, mixta.

Quin-

Dedicatoria.

QVINTVS & SEXTVS, Scholaſtici dici poſſunt. Horū prior, exercitia ſtyli iuuentuti præſcribit: alter verò, Homericam ranarum & murium pugnam (allegoricè politicas & bellicas res docentem) populari lingua exponit.

SEPTIMVS ET OCTAVVS, noſtras ad Græcos, & horum uiciſſim ad nos, Epistoſas complectitur: in priore, Conſtantinopolim ſcriptas: in altero, alioſum: omnes ferè puro orationis genere.

Hos libros omnes, quiſpiam non malè ad quatuor binorum librorum paria redegerit, hac inter ſe differentia. In primo pari, peregrinus aliquis quaſi ἐξωθεν ἰς ἀμεινον θεωρεῖ (foris ſtans contemplatur) præſentes Græcorum res, quales ſint: in priore, politiam in poſteriore, Eccleſiam.

In altero & tertio pari, ipſi Græci ἐντὸς ἐαυτῶν διάγοντες, ἐνεργῶσι: ſecū uiuentes, actiones ſuas exercent. In priore quidem pari, ἤδη παιδωθέντες καὶ ἀνδρωθέντες (iam eruditionem, & maturitatem ætatis, cōſecuti) res Eccleſiaſticas, politicas, & œconomicas, tractant. In poſteriore autem, ἔτι τῆς ἡλικίας ὄντες ἄωροι, παιδωδονται: adhuc ætate minore & rudi oberrantes, ad maturam & ſtabilem doctri-
nam informantur. In priore quidem huius paris libro, περὶ τὰ εἰρηνικὰ, ad res pacificas: in altero verò, περὶ τὰ πολεμικὰ, ad negotia bellica.

In quarto ſeu poſtremo pari, illius peregrini, de quo in primo pari dictum, ad Græcos amicæ colloctionis cauſa quaſi εἰσοδῶν ſeu introitus eſt: in priore, ad Patriarchā & ſuos: in altero ad alios. Hos omnes libros, qua diligentia potui uatinos feci: ut Græca & latina ἀντιπερὶστώπως inter ſe reſpondeant. Singulos multis Annotationibus auxi & illuſtraui: idq; ex varijs veterum & recentium temporum, & plurium linguarum, Autoribus: è ſcriptis item & ore clariffimi D. Gerlachij, nunc S. Theologiae Doctōris: viam æternæ ſalutis fideliter eruditeq; apud nos monſtrantis: qui me pro ſua humanitate benevolentiaque, quicquid interrogarem, non celauit. Sed & Solomon Sueigkerus, & ipſe illuſtris hîc ſtipendij quondā alumnus, cum generoſo D. Ioachimo Sintzendorffio Conſtantinopoli verſatus, mihi profuit. Ita pij & grati Diſcipuli, pro beneficijs præcepto-

Epistola

rum etiam non magnis, suo tempore pulchrè gratiam referre norunt. Horum itaque & aliorum, qui aliquid ad nostrum institutum contulerunt, diligenter in explicationibus nomina pono: fortassis etiam sæpe nimis sollicitè: dum gratus esse, meaque non incertis, sed fidè dignis testibus confirmata videri, cupio. Nec insectari quenquam mihi amicum est: sed multorum honestorum hominum conuenientem facere mentionem. Quibus de causis non displicitura æquis lectorib. nostra spero: cum præsertim nec utilitate sua, nec iucunditate, careant: quæ duo præcipuam libris commendationem afferunt.

Nam cum superiore memoria, parum admodum nobis constaret de conculcata Turcis Græcia: quomodo sese haberet quoad Religionem, linguam, urbes, & alia: cum rarò aliquid Græcum ad nostrum in optimis artibus & studijs bene meritum Præceptorem Philippum Melanchthonē venisset (quæ res mihi postea non ὕψαρ, quiddam euidens: sed propè tantum ὄψαρ, obscurum somnium, uidebatur: obliuioneq; citò nemine curantè, obruebatur) cum item illæ omnium doctrinarum inuentrices & propagatrices Athenæ, nō amplius extare (sicut nec aliæ nonnullæ urbes) sed deletæ, aliquot tantum piscatorijs casis relictis, crederentur: ecce tibi tēpus, quo Constantino polis, quæ antea nobis clausa fuerat, à Gerlachio nostro inita est. Qua occasione Athenæ, & alia scrutatione mea quasi lignib iterū sunt effossa, in lucē relata, & in hominū animis quasi instaurata: assiduæq; rimationi meæ, tanta rerum hodiernæ Græciæ copia, talis è Cimmerijs propè tenebris lux, contigit: ut hoc satis magnū inde ædificium extruxerim. Vnde forsitan alijs occasio dabitur plura quærendi, & eruendi: atque ipsas etiam Athenas, aliaq; loca Græciæ, visendi. Conspicitur hîc etiam Religio illorū: quam initiò synceriorē esse sperabamus. Sed ad eius errores, solidè ex S. literis in libro Actorum Constantinopolitanorū, decente cum modestia respondetur. Conspicitur Ecclesiastica ipsorum iurisdictio, quàm latè pateat: & quàm tenui filo tributū identidē Turcis persoluendi pendeat. Conspicitur vita eorum tum publica, tum priuata.

Videmus quoque hîc, linguæ Græcæ nunc etiam Constantinopoli,

Dedicatoria.

stantinopoli, in Græcia, in insulis, in bona parte Asiæ, magnum usum esse: sed tamē non illa veterē puritate. Hæc enim ipsi etiā; qui doctrinā expetunt, ex libris veterū addiscere necesse habēt. Nec tamē sub Turcica solūm dominatione, corruptio in eā incidit, sed stante quoq; adhuc Imperio Græco, vulgi sermo corruptus erat: sicut cū aliunde, tum ex vetusto Augustanæ Bibliothecæ manuscripto Choniata, barbaram dialectum habente, vidimus.

Etiāsi autē fortē alicui minus placebit: à me cōplura vulgaris sermonis Scripta, inserta esse: tamen vicissim multis bonis viris placiturū confido: Sic enim videbūt τὰ τῆς καθημαξιδουμένης ταύτης διαλέκτου ἐπισημα, ἀπὸ τῆς ἀρχαίας καθαρότητος καὶ κάλλους: quantū protritū hoc loquēdi genus, ab illa antiqua puritate elegātiāq; discesserit. Interim nemo hinc patrocinetur suę ignavię vt ideo Attica mūditię neglecta, se quoque barbarē loqui aut scribere debere putet. Nec tamen etiā barbaries hæc artificio suo caret: sed, si quis huic linguæ assueverit: pulchrā quoq; ipsam suavēq;, nec planē reijciēdam, sentiet. Sicut ergo cū Latina Italicā, & cognatas linguas, cōiungere solemus; ceu cum fonte: ita, cū in corruptę locutionis Græcę scriptores, multos ego iam annos in hac Academia pro mea tenuitate profitear: faciēdum mihi putavi, vt etiā pei-vulgarę linguę notitiā adiungerem: non equidem πολυπραγμοσύνη laborans: sed cōditioni seu vocationi meæ, velut συμπλήρωμα siue καλοφάνεια imponēs. Sic nostris etiam hominibus hanc linguam (hactenus à nemine nostrūm, quod sciam, tentatam) pro parte mea notam facere volui: quod fortē suo tempore aliquam vtilitatem attulerit. Ob quam causam, non solūm multa huius generis Scripta, in hoc uolumen contuli: sed in Annotationibus etiam non pauca, quæ cognitioni eius seruiant, indico: eamque ob rem, quædam alicubi non satis Latinè, sed ad verbum tantūm, conuerti: quod nemo æquus lector improbabit. Neminem etiam offendit in huiusmodi Scriptis, hodiernæ scriptionis & accentuum incuria: quam de industria retinui, sicut in Autographis erat: vt appareat, quantum differat hæc Græcia ab illa prisca: cū Gallicam vel Belgicam pronuntiandi rationē contemnētes, nullā inter 1, η, υ,

Epistola

• , & similia, differentiam faciant. Ex qua corruptione intelligitur quoque: quàm benè de nobis meriti sint doctissimi illi exquisitæ industriæ Grammatici: qui de emendata Græcè scribendi pronuntiandiq; ratione tam accuratè præceperunt: cùm ego quondam, priusquam hodiernos Græcos audirem, & recentia Scripta viderem: illa præcepta & regulas, ferè tantùm *φλυαρίας, καὶ πρῶβρειας* (nugatorias subtilitates, & præstigias) putarem: postea verò magnam eorum fideli diligentia gratiam habendam sensi.

In historia autem Græci imperij cernitur: quàm nihil stabile & perpetuum sit in terris. Temporibus primò Alexandri magni, deinde Constantini item magni, aliquot seculis ad cælum propemodum exaltata erat Græcorum & Orientis imperij dignitas & gloria: hodie verò Turcis dominantibus, tantùm non depressa ad infima terrarum conspicitur. Ingratus videlicet in Deum animus, & vita peccatorum sordibus contaminata, emendationisq; nulla cura, tales in peius mutationes adferre solent: mala summo studio vitanda omnibus. Felices itaq; hodie nos propter libertatem, veram de Deo doctrinam, & optimè constitutas Scholas. Precemur modò gratis animis Deum, vt posthac etiam retineamus.

Spero quoq; vbi hæc nostra longiùs emanauerint: maiorem inter Græcos & Germanos futuram benevolentia coniunctionem: quam ne Satanas quidem impedire possit. Iam certè illorum aliquot, ad quos literulae nostræ peruenerunt, sibi cum quibusdam nostrum intercedere notitiam gratulantur. Sic etiã sperandum est: eorum studia, ad vberiore doctrinae eruditionem, & ad puriorem rerum diuinarum cognitionem comparandam, magis excitatum iri.

Quàm gratum deniq; esse debet: ex tot excellentiorum hominum Epistolis, quæ in tertio & quarto libris sunt, præcipua Græciae loca, & Ecclesiarum qualiumcūq; tamē vestigia quædã, cognoscere? Atqui ea res hæctenus nos latuit: sicut & vitæ Patriarcharum, in secundo libro descriptæ: vt, quò minus nostri pedes & oculi antea peruenerent (non etenim cuiuis contingit adire Corinthum) saltem nunc lectio nostra, animiq; obtutus eò perveniat.

Existi-

Dedicatoria.

Existimo ex his, quæ dicta sunt, satis patère: huius operis utilitatem voluptatemq; non esse nullam. Sed sit fanè non omnibus magna: tamen, ὅσον γέμεις ὀνήσει ὑφρανεῖτε φίλους, καὶ ἄλλας ἀγνώμονας ἀναγνώσασι τῆτο, καὶ μέ'. Quod meos amicos, & alios æquos arbitros: id etiam me iuvabit, ac delectabit.

—Οὐδέ τι λόγῳ (ut Dionysij Afri uerbis utar)

ὅτι φρεσὶν ἔσται
μὴ δ' ἀνέμοις φερέσει πονηθέντων χάρις ἔργων.

Etsi enim non illam ueterem & splendidam Græciam adferimus: attamen opus tale, quale ex tenui principio, amore Græciæ, & occasionis beneficio, non tenue deprehendetur: nec propter næuos (δοθιῆνας ἢ λειχλεύας) etiam plures, reijciēdum. Bona me spes tenet: lectores nostrarū lucubrationū, Eustathij illius insignis olim Thessalō. Episcopi equitate fore: qui in Dionysij περιήγησι diceit: ἡμεῖς δ' ἡμῶν, τοῖς ἔλκεσι φιλίζησαι: μέλιοςαι δ' ἔξ' ἡμῶν λειμῶν, τὰ κάλλιστον ἀπανθίζουσαι. Sed de his, satis.

Sub uestræ uerò Celsitudinis nomine, illustrissimi celebris Hassiæ Landgrauij, & aliarum laudatarum ditionum Domini, Principes clementissimi, exire hunc laborem uolui: quòd præter necessitudinem, qua cum illustrissimo ac clementissimo Principe meo ac Domino, Domino Ludouico Duce Vuirtebergico & Teccio; comite Mompelgardensi, &c. coniuncti estis: negotiaque Byzantina, sicut opinor, non planè ignoratis: uos quoque non solum pietatis, iustitiæ, aliarumq; principatu dignarum uirtutum, studio: sed literarum etiam humanitatis, & scientiarum egregia cognitione, sapientiæq; præstantia, cōmendamini. Quo fit, ut clementer etiam faueatis bonarum artium & disciplinarum cultui deditis: ac liberaliter foueatis Marpurgensē celeberrimi nominis Academiam. In qua antea quidem doctissimi uiri, Iohannes & Iustus Vulteij (mei quondam condiscipuli) amici mihi erant: nunc autem fautores in eadem habeo, reuerendos & clarissimos uiros: Dominum Aegidium Huhnium, S. Theologiæ: & Dominum Hermannum Vulteium, I. V. Doctores ac Professores. Video ibidem eruditum quoque Græcarum rerum Professore, D. Othonem